

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ¹⁾

z dnia 2018 r.

zmieniające rozporządzenie w sprawie środowiskowych domów samopomocy

Na podstawie art. 51a ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1769 i 1985 oraz z 2018 r. poz. 650 i 700) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz. U. z 2010 r. poz. 1586 oraz z 2014 r. poz. 1752) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w § 3 ust. 1 pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) typ D – dla osób ze spektrum autyzmu.”;
- 2) w § 5:
 - a) w ust. 1 na końcu zdania po wyrazach „ust. 2” dodaje się wyrazy „i 3”;
 - b) dodaje się ust. 3 w brzmieniu:
„3. W domu typu D liczba miejsc nie może być mniejsza niż 10.”;
- 3) w § 6 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. Dopuszcza się możliwość zamknięcia domu na okres łącznie nie dłuższy niż 15 dni roboczych w roku kalendarzowym, po uprzednim poinformowaniu, z dwutygodniowym wyprzedzeniem, jednostki prowadzącej lub jednostki zlecającej oraz wydziału właściwego do spraw pomocy społecznej odpowiedniego urzędu wojewódzkiego. Termin zamknięcia domu ustala się po zasięgnięciu opinii uczestników lub ich opiekunów.”;
- 4) w § 7 w ust. 9 na końcu zadania po wyrazie „nieobecnościach” dodaje się przecinek i następujące wyrazy „ale nie wyższej niż 10% liczby miejsc w domu.”;
- 5) w § 11 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

¹⁾ Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej kieruje działem administracji rządowej – zabezpieczenie społeczne, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (Dz. U. poz. 2329).

„1. Pracownicy, o których mowa w § 10 ust. 1 i 2, są obowiązani posiadać co najmniej trzymiesięczne doświadczenie zawodowe w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi.”;

6) w § 12:

a) w ust.1 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) 3 uczestników w domu typu D.”,

b) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Do uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu, o których mowa w art. 51 c ust. 5 ustawy, będących uczestnikami domów typu B i C stosuje się wskaźnik zatrudnienia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3.”;

7) w § 14:

a) po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) trening umiejętności komunikacyjnych, w tym z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się, w przypadku osób z problemami w komunikacji werbalnej;”,

b) pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) niezbędną opiekę, w szczególności dla uczestników z niepełnosprawnościami, o których mowa w art. 51 c ust. 5 ustawy;”;

8) w § 15 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„ 2. W przypadku braku możliwości zapewnienia posiłku w sposób, o którym mowa w § 15 ust. 1, dopuszcza się możliwość zakupu gorącego posiłku dla uczestników.”;

9) w § 18 w pkt 5:

a) w lit. a po przecinku dodaje się wyrazy:

„mogąca ponadto pełnić funkcję sali aktywizacji i terapii zajęciowej lub pomieszczenia do terapii ruchowej,”,

b) lit. c otrzymuje brzmienie:

„c) pokój do indywidualnego poradnictwa psychologicznego, socjalnego, pedagogicznego, logopedycznego, pełniący ponadto funkcję pokoju wyciszenia, przy czym w domach, w których uczestnikami są osoby ze spektrum autyzmu w liczbie przekraczającej 3 osoby, pokój wyciszeń stanowi odrębne pomieszczenie,”,

c) lit. e otrzymuje brzmienie:

„ e) jadalnia mogąca ponadto pełnić funkcję klubu,”;

10) w § 23 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:
„2. Szkolenie, o którym mowa w ust. 1 w zakresie usług wymienionych w § 14 pkt 2a przeprowadza się dla wszystkich pracowników, a dla osób realizujących treningi, o których mowa w § 14 pkt 2a nie rzadziej niż raz na rok.”;

11) § 26 otrzymuje brzmienie:

„§ 26. Termin dostosowania domów do wymaganych standardów upływa z dniem 31 grudnia 2022 r.”.

§ 2. Do spraw wszczętych i niezakończonych przed wejściem w życie niniejszego rozporządzenia stosuje się przepisy rozporządzenia zmienionego w § 1 w brzmieniu nadanym niniejszym rozporządzeniem.

§ 3. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

**MINISTER RODZINY, PRACY
I POLITYKI SPOŁECZNEJ**

UZASADNIENIE

Zmiany w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy wprowadza się przede wszystkim w związku z wejściem w życie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem”, uchwalonego uchwałą nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. (M.P. poz.1250).

Środowiskowy dom samopomocy (ŚDS) jest ośrodkiem wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. ŚDS jest placówką okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w którym osoby mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek. ŚDS oferuje indywidualne lub zespołowe treningi samoobsługi i treningi umiejętności społecznych, które służą nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Dla każdego uczestnika ustalany jest indywidualny plan postępowania wspierająco – aktywizującego. Kadre stanowią m. in: psycholog, pedagog, pracownik socjalny, instruktor terapii zajęciowej, asystent osoby niepełnosprawnej. Dopuszcza się zatrudnienie pracowników realizujących świadczenia zdrowotne, w szczególności rehabilitacyjne, jeśli potrzeby uczestników wskazują konieczność codziennego świadczenia tych usług.

Wg stanu na koniec 2016 r. liczba ŚDS wynosiła 779 na 28.579 miejsc, z których skorzystało 31.345 uczestników.

W związku z realizacją programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za Życiem” wystąpiła konieczność zapewnienia miejsc w ośrodkach wsparcia osobom ze spektrum autyzmu lub osobom z niepełnosprawnością sprzężoną, w tym miejsc całodobowego pobytu. Osoby, o których mowa, nie znajdowały często miejsca w ŚDS. Sytuacja ta spowodowana była zwykle niewystarczającą liczbą kadry przypadającej na 1 uczestnika, brakiem specjalistów, co wiązało się dla takich uczestników z niewystarczającym standardem usług i wyposażenia ŚDS. Osoby z autyzmem lub sprzężoną niepełnosprawnością to osoby o znacznie zwiększonych, w stosunku do innych uczestników ŚDS potrzebach, dla powodzenia prowadzonej terapii i planu postępowania wspierająco-aktywizującego,

bezpiecznego funkcjonowania, wymagają wzmożonego nadzoru i pracy, najlepiej w systemie nie mniej niż 1 pracownik na 3 uczestników oraz odpowiedniego wyposażenia jednostki np. w pokój wyciszeń. Ponadto, dla tej grupy osób, konieczne jest prowadzenie treningu umiejętności komunikacyjnych, w tym z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się osób niemówiących (AAC), a dla pracowników szkolenie w tym zakresie.

W projekcie rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie ŚDS dodatkowo wprowadza się zmiany, które przyczynić się mogą do ułatwienia funkcjonowania tych jednostek i były zgłaszane m.in. przez kierowników środowiskowych domów samopomocy, tj. nieograniczanie zamknięcia domu tylko do okresu ferii letnich lub zimowych, umożliwienie zamknięcia placówki w dowolnym, innym uzgodnionym terminie lub terminach. Ponadto wprowadza się regulację, że liczba dodatkowych osób skierowanych do ŚDS w związku z częstymi nieobecnościami uczestników przekraczającymi 10 dni, nie może stanowić więcej niż 10% ogólnej liczby miejsc w domu.

Szczegółowe zmiany w rozporządzeniu w sprawie środowiskowych domów samopomocy dotyczą:

W § 3 ust. 1 dodano pkt 4, w którym wprowadza się nowy typ ŚDS – D - dla osób ze spektrum autyzmu. Utworzenie nowego oddzielnego typu ŚDS dla tej grupy osób podyktowane jest koniecznością wyodrębnienia takiej jednostki w związku ze specyficznymi potrzebami osób ze spektrum autyzmu, które do pracy terapeutycznej i poprawy funkcjonowania potrzebują m.in. mniejszej liczebności, odpowiedniej organizacji przestrzeni np. wydzielone strefy aktywności, odpowiednie kolory, faktury, oświetlenie, wyciszenie, zabezpieczenia itp.

W § 5 dodaje się ust. 3, w którym ustala się minimalną liczbę uczestników w domu typu D na 10 osób. Zakłada się że placówki te będą małoliczne, co wynika ze specyfiki pracy z tą grupą osób tj. koniecznością zapewnienia odpowiedniego wskaźnika zatrudnienia oraz ograniczania bodźców zewnętrznych. Liczba uczestników nie może być mniejsza niż 10, z uwagi na finansowanie tych jednostek (jednostka z mniejszą liczbą osób mogłaby mieć trudności z utrzymaniem się).

W § 6 ust. 3 otrzymuje nowe brzmienie – zmianie ulega termin zamknięcia domu, dotychczas ograniczony do ferii letnich i zimowych. W toku rozmów z kierownikami ŚDS, uczestnikami i ich rodzicami/opiekunami ustalono, że preferują oni dowolność w ustalaniu terminu zamknięcia domu. Ponadto ŚDS nie jest placówką edukacyjną i nie działa w systemie

feryjno-wakacyjnym. Pierwotna regulacja tego przepisu wymagała uzgodnienia z uczestnikami (ich opiekunami) terminu zamknięcia domu. W nowelizowanym rozporządzeniu planuje się zastąpienie uzgodnienia - zasięgnięciem opinii. Rozwiązanie to spowoduje, że nie będzie dochodziło do sytuacji, że placówka nie może zostać zamknięta, gdyż jedna osoba nie wyraża na to zgody. Zamknięcie placówki służy nie tylko wypoczynkowi uczestników, kadry oraz umożliwia np. przeprowadzenie remontów i wskazane jest aby w tym czasie nie przebywali w niej uczestnicy. Zachowano natomiast okres trwania zamknięcia, konieczność poinformowania o terminie zamknięcia jednostki prowadzącej lub zlecającej prowadzenie oraz wojewody.

W § 7 dodano, że liczba osób skierowanych do ŚDS w związku z powtarzającą się nieobecnością innych uczestników, oprócz tego, że nie może być większa niż liczba uczestników o częstych nieobecnościach nie może być wyższa niż 10% liczby miejsc w dom. Dodanie tego przepisu, spowodowane jest uwagami kierowników ŚDS o kierowaniu do środowiskowych domów samopomocy zbyt wielu dodatkowych uczestników, co powoduje to utrudnienia w prowadzeniu pracy terapeutycznej i zapewnienia bezpieczeństwa uczestnikom ŚDS.

Zmieniono § 11 w ten sposób, że pracownicy bezpośrednio pracujący z uczestnikiem ŚDS, są obowiązani posiadać co najmniej trzymiesięczne doświadczenie zawodowe polegające na pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi. Wcześniejszy przepis wymagał od tych pracowników dodatkowo doświadczenia zawodowego w realizacji usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Zmiana przepisu podyktowana jest przede wszystkim faktem, że ŚDS zwłaszcza w mniejszych miejscowościach mają coraz większe problemy z naborem kadry z doświadczeniem zawodowym i doświadczeniem w realizacji usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W § 12 określono nowy wskaźnik zatrudnienia dla ŚDS, w którym przebywają osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi lub spektrum autyzmu i wynosić on będzie nie mniej niż 1 pracownik na 3 uczestników. Zmniejszenie wskaźnika w odniesieniu do tej grupy osób podyktowane jest zwiększonymi potrzebami opiekuńczymi oraz koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa i zindywidualizowanego podejścia do każdego uczestnika z tej grupy. Jednocześnie wskaźnik ten będzie obowiązywał w domach typu B i C, w sytuacji, gdy uczestnikami w tych domach są osoby ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi.

W § 14 dodano regulację mówiącą o konieczności prowadzenia treningu umiejętności komunikacyjnych, w tym z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów

porozumiewania się, w przypadku osób z problemami w komunikacji werbalnej. Osoby ze spektrum autyzmu często bowiem mówią słabo lub w ogóle nie mówią. Celem usprawnienia komunikacji należy wprowadzić inne alternatywne metody porozumiewania się. Ponadto dodano, że usługi, które świadczy ŚDS powinny obejmować opiekę zwłaszcza dla uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu.

Zmianie ulega także § 15, w którym dodaje się możliwość zakupu posiłku. ŚDS umożliwia spożycie ciepłego posiłku. W ramach terapii kulinarnej prowadzi treningi podczas których uczestnicy przygotowują ciepły posiłek. Posiłek ten może być również przyznany w ramach zadania własnego gminy. W związku z faktem, że ŚDS przyjmują osoby z niepełnosprawnością sprzężoną, osoby te często nie są w stanie przygotować dla siebie i innych posiłku w ramach terapii. Zdarza się również że uczestnicy nie kwalifikują się do przyznania posiłku (przekraczają kryterium dochodowe) w ramach zadania własnego gminy. Dlatego też aby umożliwić wszystkim spożycie ciepłego posiłku, wprowadzono możliwość zakupu posiłku (np. od firmy cateringowej).

W § 18 wprowadzono zmiany umożliwiające użytkowanie sali ogólnej jako sali aktywizacji i terapii zajęciowej lub ruchowej. Z sygnałów napływających bowiem od organów kontrolujących ŚDS - wojewody wynikało, że sala ogólna nie była użytkowana i pełniła jedynie funkcję spotkań uczestników i ich rodzin, podczas gdy na jadalni poza porami wydawania posiłków odbywały się zajęcia i prowadzone były inne formy terapii w tym terapia ruchowa. Wprowadza się także wymóg, aby w domach, w których przebywa więcej niż 3 uczestników ze spektrum autyzmu pokój wyciszeń stanowił odrębne pomieszczenie. Pomieszczenie to jest konieczne do pracy z osobami ze spektrum autyzmu, które do prawidłowego funkcjonowania potrzebują wyciszenia, odciążenia od pobudzających i rozpraszających bodźców, odpoczynku.

§ 23 wprowadza obowiązkowe szkolenie w zakresie wykorzystania alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się dla wszystkich pracowników, a dla pracowników prowadzących treningi umiejętności komunikacyjnych szkolenie takie powinno się odbywać raz na rok. Prowadzenie tego typu szkoleń jest konieczne, ponieważ duża część uczestników z autyzmem ma problemy w porozumiewaniu się w sposób powszechnie stosowany.

W § 26 termin dostosowania domów do wymaganych standardów ustala się na dzień 31 grudnia 2022 r. Wydłużenie terminu standaryzacji wynika z faktu, że według danych MRPiPS, zebranych na koniec grudnia 2017 r., jeszcze 157 ŚDS nie spełnia standardu. Szacunkowa kwota potrzeb na realizację programów naprawczych wynosi 30 777 515 zł,

w tym 25 800 974 zł stanowią środki inwestycyjne, 3 249 775 zł środki remontowe, a 1 726 766 zł środki potrzebne na zakup wyposażenia.

Stosownie do przepisu art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt rozporządzenia został zamieszczony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Projekt rozporządzenia nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej i nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt rozporządzenia nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597).

Projekt nie będzie miał wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt nie będzie miał wpływu na prawa i obowiązki przedsiębiorców wobec organów administracji publicznej.

Projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.